

TENDINȚE ȘI PRIORITĂȚI ÎN ACTIVITATEA BIBLIOTECILOR PUBLICE

Vera OSOIANU,

director adjunct, Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Abstract

The article presents an analysis of development trends based on the experience of libraries at home and abroad and the results of sociological surveys conducted in recent years. A special place is reserved for user needs that form the basis of all positive changes in recent years, and some aspects of community involvement in library work, communication as a new concept that focuses on knowledge creation. Based on the analysis of trends and recent researches results were mapped priority activity in 2013.

Keywords: *development trends, priorities, flexibility, users' needs, community involvement.*

* * *

În materialul ce urmează am luat ca punct de reper două idei care ar putea să aducă rezultate deosebite dacă vor fi folosite ca fundament pentru activitatea bibliotecilor în anul 2013. Mă refer la cuvintele celebre, aparținând lui Goethe: „Lumea nu e a celor care pot, ci a celor care vor” și la ideea potrivit căreia „toate schimbările mari se fac de jos în sus”. Nicio lege, strategie de dezvoltare, hotărâre de guvern etc. nu vor avea succes, nu vor schimba omul care refuză să se miște înainte.

Bibliotecile publice din țara noastră n-au avut niciodată o conjunctură mai favorabilă dezvoltării decât o au acum. Există pe de o parte înțelegerea tot mai clară a rolului bibliotecii în societate la diverse niveluri de responsabilitate și o dovadă

poate servi mesajul prim-ministrului al Republicii Moldova, domnul Vlad Filat, și al unor miniștri din Cabinetul acestuia la solemnitatea de deschidere a Programului *Novateca*, din 23 aprilie 2012. A fost aprobată Hotărârea Guvernului *Cu privire la Programul național de informatizare a sferei culturii pentru anii 2012-2020*; în luna decembrie au început dezbaterile publice asupra proiectului *Strategiei de dezvoltare a culturii Republicii Moldova 2013-2020*; sunt în proces de finalizare amendamentele *Legii cu privire la biblioteci* etc. Pe de altă parte, este în deplină desfășurare Proiectul-pilot *Novateca*, care va dota cu tehnologii și acces la internet, pe parcursul anului 2013, 68 de biblioteci publice din 12 raioane și va instrui bibliotecarii în vederea utilizării tehnologiilor și a internetului, și există, în caz de reușită, posibilitatea extinderii proiectului spre alte biblioteci publice. Iar la mijloc suntem noi, cei aproape 2500 de bibliotecari din bibliotecile publice, conștienți de necesitatea transformării bibliotecii publice și scoaterea acesteia pe o altă traiectorie de dezvoltare.

Biblioteca a fost și va rămâne o forță a schimbării cu contribuții esențiale în crearea unei societăți puternice. În marea lor majoritate profesioniștii domeniului bibliotecar sunt optimiști în ceea ce privește viitorul bibliotecii. Rămase printre puținele instituții care oferă servicii gratuite, bibliotecile de azi sunt ca nicicând anterior în poziția de a asista cetățenii să creeze o societate care să corespundă necesităților

și doleanțelor proprii. Pentru a-și realiza pe deplin potențialul, bibliotecile trebuie să ofere servicii care să contribuie la transformare, la crearea cunoștințelor și conținuturilor de interes local, să creeze noi alianțe colaborative, care să lucreze pentru cetățenii din aria de servire. Prin democratizarea accesului la informații, bibliotecile oferă cetățenilor posibilități de a învăța, de a se dezvolta și, respectiv, de a-și îmbunătăți calitatea vieții.

De mai mulți ani deja, biblioteca încearcă să facă față unei concurențe acerbe pentru timpul și atenția oamenilor, să fie pe prima poziție la identificarea materialelor de calitate relevante în haosul informațional care domină webul. Internetul a înlocuit multe din funcțiile efectuate anterior de biblioteci. S-au schimbat și modalitățile de căutare a informației. Oamenii caută informația pe motoarele de căutare, consultă prietenii sau rudele prin mediile sociale etc. Conform unui studiu OCLC (2005), doar 8 % dintre respondenți învață despre resursele electronice de la bibliotecari și doar 2 % au încredere în expertiza bibliotecarului în procesul de evaluare a informației. În aceste condiții, bibliotecile trebuie să găsească căi și metode noi de a interesa cetățenii și de a oferi servicii pe care alți promotori nu le pot oferi.

Conform sondajelor efectuate, în ultimii ani, pretutindeni în lume, biblioteca publică este un serviciu local apreciat de membrii comunității. 91 % dintre cetățenii Suediei susțin că biblioteca publică este relevantă pentru ei. Un sondaj național realizat în mai 2012, în Anglia, denotă faptul că trei pătrimi dintre respondenți consideră bibliotecile „foarte importante” sau „esențiale” pentru comunități. Un sondaj efectuat de Centrul Pew de cercetare a internetului și a vieții americanilor, rezultatele cărora au fost publicate la 23 octombrie 2012, relevă importanța cărții, a bibliotecii și a tehnologiilor în viața tinerilor cu vâr-

ste între 16 și 29 de ani, 60 % dintre aceștia declarând că au utilizat serviciile oferite de biblioteci pe parcursul anului trecut. Raportul *Acces la informație prin bibliotecile publice din Republica Moldova*, elaborat în anul 2011 în baza „Sondajului Național despre nivelurile de acces la informație, percepția bibliotecilor, informația și nivelul de cunoaștere a calculatoarelor de către cetățenii moldoveni”, scoate în evidență faptul că 79 % dintre respondenți consideră că bibliotecarii le sunt de ajutor.

Un sondaj național, efectuat în anul 2010 în Finlanda, al cărui scop a fost evidențierea beneficiilor oferite de bibliotecile publice, unic în felul său, pentru că sondajele precedente s-au axat pe rata de utilizare a bibliotecii și cea a lecturii, scoate în evidență un tablou destul de luminos al instituției bibliotecare. Potrivit studiului, axa pe care biblioteca trebuie să-și centreze activitatea o formează necesitățile de informare, recreere și de cultură ale cetățenilor. Studiul scoate în relief rolul bibliotecii publice în viața de zi cu zi a cetățenilor în comparație cu alți promotori de informații și cultură: internetul, televiziunea, presa. În opinia respondenților (vârsta cărora variază între 15 și 79 de ani), bibliotecile publice au cele mai mari succese în promovarea accesului deschis la informații, dezvoltarea interesului pentru literatură și artă, instruirea pe tot parcursul vieții și dezvoltarea democrației. Punctul forte al bibliotecii publice în percepția publicului constă în oferirea oportunităților egale pentru toți în vederea folosirii literaturii și artei și dezvoltarea personală. 49 % de respondenți au declarat că vizitează biblioteca lunar și 81 % că au vizitat biblioteca pe parcursul anului, iar împrumutul cărților este considerat cel mai solicitat serviciu. Conform studiului, avantajele bibliotecii, în comparație cu alți promotori de informații și cultură, sunt prețurile mici și credibilitatea. Respondenții recunosc

că internetul a schimbat pentru ei semnificația bibliotecii, dar numai până la o anumită limită. Studiul scoate în evidență faptul că inegalitatea digitală și marginalizarea informațională sunt interconectate. Adulții și persoanele mai puțin instruite care utilizează mai rar biblioteca sunt, de asemenea, și cei mai slabi utilizatori de internet. Studiile demonstrează că utilizarea bibliotecii este mai scăzută printre grupurile cu un nivel socioeconomic mai scăzut.

În linii mari, importanța bibliotecii publice ca serviciu local este recunoscută de societate și de factorii de decizie politică și financiară de cel mai înalt nivel. La 28 iunie 2012, Ed Vaizey, ministrul englez al Culturii, Media și Sportului, a ținut o prelegere în cadrul conferinței **Viitorul serviciilor de bibliotecă**, în care face o incursiune foarte optimistă în serviciile de bibliotecă oferite cetățenilor din Anglia de către cele 3300 de biblioteci. Ministrul încearcă să convingă comunitatea bibliotecară că atât guvernul, cât și autoritățile locale înțeleg importanța serviciilor oferite de biblioteci. După furtuna prin care au trecut bibliotecarii englezi, la începutul anului 2011, când a fost pusă problema reducerii unui număr impunător de biblioteci și bibliotecari, aceste asigurări și încurajări au fost mai mult decât binevenite.

Este cunoscut faptul că în ceea ce privește serviciile oferite de biblioteci nu există o unitate de măsură care să corespundă intereselor tuturor. De aici necesitatea de flexibilitate a bibliotecii, începând cu pereții, mobila, tehnologiile și terminând cu echipa de bibliotecari. Ca serviciu public, biblioteca înseamnă responsabilitatea organelor administrative locale față de cetățeni. Dată fiind situația finanțării publice, organele administrative locale nu au altă opțiune decât eficientizarea cheltuielilor, inclusiv a serviciilor bibliotecare. În acest context, bibliotecile trebuie să regândească serviciile oferite

cetățenilor, să ofere servicii noi sau să le înnozeze cu elemente inovative pe cele oferite tradițional. Acțiunile întreprinse în acest sens variază de la o țară la alta și de la o localitate la alta. În Anglia, Finlanda etc. sunt atestate cazuri când o bibliotecă combină funcțiile unei biblioteci publice și cele ale unei biblioteci universitare. Prin concentrarea în același loc a serviciilor, resurselor, a experienței și competențelor personalului, biblioteca poate atrage mai mulți utilizatori și poate ajunge mai ușor la nonutilizatori. În condițiile diminuării bugetelor, regândirea serviciilor trebuie să aibă la bază: modele alternative de finanțare, oportunitățile digitale (unele servicii, precum cele cu utilizarea instrumentelor Web 2.0, pot fi dezvoltate fără costuri suplimentare), folosirea în comun a spațiilor și resurselor, dezvoltarea serviciilor în limita resurselor existente.

Implicarea comunității în activitatea bibliotecii este considerată de foarte mulți profesioniști una dintre cheile succesului. La 1 august 2012 R. David Lankes, decanul Școlii de Studii Informaționale a Universității Syracuse, SUA, un pasionat avocat al bibliotecarilor și al rolului acestora în societate, a publicat pe blogul său articolul *Beyond the Bullet Points: It is Time to Stop Trying to Save Libraries* (<http://quartz.syr.edu/blog/?p=1697>).

Este un mesaj plin de optimism, privind existența în timp a bibliotecii, iar viitorul acesteia autorul îl leagă de implicarea comunității. Autorul crede că viitorul bibliotecilor este luminos, că bibliotecile îmbunătățesc societatea, că sunt esențiale pentru transformarea socială pozitivă, că bibliotecarii sunt facilitatori ai cunoașterii și că sunt cele mai importante valori ale oricărei biblioteci... Totodată, R.D. Lankes este convins că bibliotecarii nu trebuie să salveze bibliotecile. Bibliotecile supraviețuiesc de peste 3000 de ani, au supraviețuit foamete, epidemii, prejudecăți, cen-

zură, antiintelectualism cu mult înainte de venirea noastră. Steve Coffman cheamă bibliotecarii să ajute la transformarea bibliotecilor. Testul acestei transformări nu depinde de clădiri, colecții, servicii, și nici măcar de bibliotecari, depinde de succesele comunității. Autorul este convins că decât să vorbim despre faptul că membrii comunității nu pot să citească, să facă cercetare, să acceseze internetul, noi trebuie să vorbim despre cum lectura, cercetarea și accesul la internet pot ajuta comunitățile să-și declanșeze potențialul. Biblioteca există pentru membrii comunității, dar fără o implicare serioasă a acestora nu poate cunoaște prosperitatea.

Comunitatea este punctul forte pe care se ține tot lanțul care face o bibliotecă să prospere. Toate celelalte verigi sunt foarte importante, fiecare la locul lor, dar toate se sprijină pe acest suport.

Activitatea de voluntariat, destul de răspândită în bibliotecile din Occident, este percepută de tot mai mulți profesioniști drept o cale sigură de apropiere a membrilor comunității de bibliotecă. Tot mai multe biblioteci practică implicarea voluntarilor în diverse activități, începând cu desprăfuirea, aranjarea cărților la raft și terminând cu activități axate pe utilizarea tehnologiilor de informare și comunicare, cursuri de învățare a tehnologiilor moderne, de studiere a limbilor pentru asigurarea cărora bibliotecarul nu are nici timpul, nici competențele necesare.

Printre cuvintele-cheie care domină lumea bibliotecară internațională se regăsesc în mod obligatoriu: *acces deschis, transparență, vizibilitate, cooperare, parteneriate, folosirea în comun a resurselor, flexibilitate* etc.

Menționăm mai jos tendințele mai accentuate în activitatea bibliotecilor:

- dezvoltarea resurselor va avea la bază necesitățile utilizatorilor și includerea unor noi tipuri de resurse;

- provocările bugetare vor continua;
- modernizarea tehnologiilor va solicita bibliotecarilor noi competențe;
- va crește necesitatea evaluării activității. Biblioteca va trebui să-și demonstreze valoarea;
- va avea loc extinderea digitizării și folosirea în comun a resurselor;
- instrumentele web și echipamentele noi vor favoriza dezvoltarea unor servicii noi;
- va crește rolul bibliotecii ca spațiu fizic și, în special, în asigurarea comunicării și socializării;
- inegalitatea digitală va fi mai accentuată;
- biblioteca va fi acolo unde sunt utilizatorii;
- va crește rolul bibliotecii în asigurarea comunicării;
- va crește importanța informației tipărite.

O tendință care se conturează foarte clar și este agreată de utilizatori este plasarea bibliotecilor sub același acoperiș cu alte instituții de menire socială: magazine, cofetării, biserici, stații de telefoane, centre de informații turistice, centre de plasament, centre de îngrijire a copiilor sau bătrânilor etc. Pe lângă numeroase beneficii această apropiere favorizează și reducerea cheltuielilor.

Cum poate fi obținut succesul? Nu există o rețetă sigură a succesului, dar experiența demonstrează că drumul cel mai scurt spre succes poate fi găsit prin:

- apropierea decidenților de interesele bibliotecii și de persoanele antrenate în activitatea ei;
- înțelegerea clară a necesităților și doleanțelor utilizatorilor;
- îmbunătățirea structurii organizatorice, a culturii organizaționale, dinamice de grup;
- dezvoltarea responsabilităților comune;

- învățarea principiilor de activitate în colaborare și a relațiilor din interiorul ierarhiilor;
- stabilirea unor relații de încredere reciprocă;
- asigurarea flexibilității instituției;
- îmbunătățirea proceselor de activitate;
- îmbunătățirea serviciilor pentru clienții interni și externi;
- luarea deciziilor în baza faptelor concrete;
- dezvoltarea instrumentelor managementului performanței;
- proiectarea și crearea structurilor, proceselor și sistemelor care susțin viziunea, obiectivele și valorile instituției.

Necesitățile utilizatorilor. Bibliotecile publice sunt, în primul rând, instituții de interes local, servicii plătite de contribuabili, menite să servească comunitatea locală, să promoveze cunoștințe, informații, inovații, să se adapteze necesităților locale și toată activitatea lor trebuie să corespundă intereselor membrilor comunității.

Biblioteca de azi trebuie să joace mai multe roluri: să facă față necesităților în continuă schimbare ale utilizatorilor și în același timp să rămână depozitar al cunoașterii și culturii. Conținuturile bogate și variate – adevărate porți spre înțelepciune – le oferă posibilitatea de a inspira și a surprinde utilizatorii. Era Informațională provoacă bibliotecile să creeze noi conținuturi și să ne interacționeze cu utilizatorii. Oricât de puține resurse ar avea o bibliotecă, trebuie să ținem cont de faptul că majoritatea cetățenilor din aria de servire au și mai puțin, și pentru mulți dintre ei biblioteca poate fi unica salvare. Bibliotecile sunt simboluri ale progresului uman și pot face indivizii și comunitățile mai puternice, oferind acces la informație, cunoaștere și educație. Pentru bibliotecari este esențial să întrebe membrii comu-

nității ce vor să vadă în bibliotecă și apoi să încerce să construiască ceea ce aceștia își doresc. Prin oferirea serviciilor on-line, bibliotecile atrag utilizatori noi, ajutându-i să dobândească diverse competențe și să se integreze social.

Experiența bibliotecilor din Anglia demonstrează că jumătate din persoanele care nu au internet la domiciliu îl folosesc în biblioteca locală. Prin aceasta biblioteca își aduce contribuția la diminuarea inegalității digitale.

Utilizatorii, în marea lor majoritate, sunt experți în domeniul profesat și știu de ce fel de servicii au nevoie. Ei decid dacă folosesc serviciile tradiționale ori pe cele virtuale, sau le înlocuiesc cu altceva. Tendința bibliotecii trebuie să fie menținerea în aria actualității și oferirea unui spectru extins de servicii, bazat pe necesitățile utilizatorilor reali și ale celor potențiali.

Semnalizarea slabă sau inexistentă îngreunează orientarea utilizatorilor în spațiile bibliotecii. Un serviciu nou, confuz, cu prea multe reguli și politici, informația despre care este greu de găsit îl face confuz și pe utilizator. Un mijloc excelent de a mări uzabilitatea și, respectiv, satisfacția utilizatorului este înlăturarea tuturor obstacolelor. Sugestii: întrebați utilizatorii ce probleme au în procesul de căutare; creați o listă a răspunsurilor negative și depuneți eforturi pentru a rezolva problemele, faceți teste privind utilizarea serviciilor noi.

Diversificarea serviciilor este o cale sigură de atragere a membrilor comunității în bibliotecă și de sporire a imaginii pozitive a bibliotecii. Imaginația bogată ajută bibliotecarii să găsească noi modalități de a oferi servicii. Filiale ale bibliotecilor pot fi găsite în metrouri, în aeroporturi, în stradă, în parcuri, la aer liber etc. Bibliotecarii duc cărți spre a fi citite sau măcar observate în locuri publice: în trenuri, în autobuze, în locuri de odihnă. Toate acestea se fac în

încercarea de a găsi căi inovative (chiar riscante câteodată!), de a vorbi lumii despre bibliotecă.

De ce atâta grijă pentru serviciile noi? Este cunoscut faptul că, în anii tehnologizării masive, când majoritatea utilizatorilor încă nu aveau computere și acces la internet la domiciliu, bibliotecile au cunoscut un flux masiv de utilizatori noi. Acum în țările dezvoltate populația, în marea ei majoritate, are tehnologiile moderne necesare acasă, iar bibliotecă va trebui să găsească alte motive pentru a convinge utilizatorii să folosească serviciile bibliotecii.

Spații. Reamenajarea lor. Spațiile de amplasare a bibliotecilor au fost și rămân pe viitor foarte importante. Toate studiile din ultimii ani demonstrează că rolul bibliotecii de spațiu fizic, centru de comunicare și socializare, spațiu unde membrii comunității se adună cu diverse ocazii, este apreciat de cetățeni. Tendințele în arhitectura modernă de bibliotecă sunt de a rezerva mai puțin spațiu pentru resurse și mai mult spațiu pentru utilizatori. Noi nu vom putea pune încă multă vreme problema construirii unor spații noi, dar reamenajarea spațiilor existente poate fi făcută de orice bibliotecă. Acum, când are loc eficientizarea activității școlilor în multe localități, spațiile eliberate ar putea fi alocate pentru biblioteci. Deși se afirmă că bibliotecă este mai mult decât o colecție de cărți, bibliotecarii nu fac prea multe pentru ca această idee să se reflecte în spațiile bibliotecii. Între 22 și 24 octombrie 2012 în Monterey, California, a avut loc conferința *Internet librarian 2012*, cu genericul *Transformational Power of Internet Librarians: Promise & Prospect* (<http://www.infotoday.com/il2012/program.asp>). În comunicarea de final, Erik Boekesteijn, Jaap Van De Geer, Paul Pival și Jeff Wisniewski (http://conferences.infotoday.com/documents/158/1545_Pival.pdf) propun bibliotecarilor un șir de idei în vederea reinventării spațiilor

și locurilor pentru învățare. Autorii consideră că bibliotecă are nevoie de un nou model de business, întrucât mediul înconjurător se află într-o continuă schimbare. Ei au făcut turul bibliotecilor din SUA și au colectat cele mai bune practici înregistrate de biblioteci: unele biblioteci au separat spații cu destinație specială pentru adolescenți (ALA a elaborat chiar un *Ghid al spațiilor pentru adolescenți*: <http://www.ala.org/yalsa/guidelines/teenspaces>), altele – spații de studiu pentru elevi unde aceștia, după programul școlar, pot comunica în public diverse idei, învățând cultura dialogului. Altele – spații unde pot avea loc ore de clasă, în condiții mai puțin oficiale. Sunt utilizate și spațiile multifuncționale deschise pentru diverse activități. Bibliotecile cu spații mai generoase practică închirierea acestora pentru activități adiacente. Unii bibliotecari încearcă să suplimenteze serviciile oferite cu vânzarea cărților. Cheia succesului, sugerează autorii, constă în implicarea comunității în organizarea spațiilor și, în special, în consultarea acestora în diverse probleme, în flexibilitate și în... încă mai multă flexibilitate.

Presa de specialitate promovează tot mai insistent ideea că utilizatorii trebuie să găsească în biblioteci lucruri despre care nici prin cap nu le trecea anterior că pot fi găsite acolo. De aici, probabil, și tema Conferinței IFLA 2012: *Bibliotecile acum! – Inspiră, surprind. Dau putere*.

Utilizatorii care adorm în bibliotecă au fost considerați întotdeauna de bibliotecari ca fiind o mare problemă. Or, un studiu, efectuat în anul 2010 la University of California at Berkeley, sugerează că dormitul înainte de începutul procesului de învățare îmbunătățește performanțele!

La 24 octombrie 2012, *Library Journal* (<http://lj.libraryjournal.com/2012/10/library-services/napping-in-the-library-on-purpose>) publica articolul *Napping in the Library – On Purpose*, semnat de Meredith

Schwartz – o experiență total neașteptată pentru mulți. Bibliotecarii de la Wesleyan University au instalat în bibliotecă un dispozitiv special pentru utilizatorii care vor să se odihnească un pic. Dispozitivul este conceput pentru a oferi condiții perfecte pentru un somn de 20 de minute. Părerile studenților vizavi de această inovație sunt divizate, dar cele mai multe sunt pozitive. Instalații asemănătoare sunt utilizate și de Biblioteca Publică Helsinki. Unele biblioteci cumpără în acest scop scaune speciale care sunt o variantă mult mai ieftină.

Promovarea eficientă a resurselor este o altă cale spre atenția utilizatorilor. În mai 2012 Carnegie UK Trust a efectuat un sondaj privind viitorul bibliotecii, care demonstrează că oamenii au o închipuire foarte vagă despre serviciile și posibilitățile oferite de biblioteci. 45 % dintre respondenți susțin că oportunitatea de a căuta sau a rezerva cartea on-line va face în viitor biblioteca mai atractivă pentru ei și va spori gradul de utilizare a serviciilor bibliotecare. Aceasta în timp ce majoritatea bibliotecilor oferă deja, de mai multă vreme, acest serviciu. Aceeași descoperire a făcut și sondajul OCLC *Percepția bibliotecii și a resurselor bibliotecare*, din 2010, care a demonstrat că oamenii nu înțeleg că o bibliotecă poate fi mai mult decât o colecție de cărți.

Recent, Centrul Pew de cercetare a internetului și a vieții americanilor a publicat un raport privind bibliotecile, utilizatorii și cărțile electronice. Organizatorii studiului au fost șocați să descopere că cei mai mulți dintre americani nu cunosc faptul că bibliotecile împrumută cărți electronice, deși 76 % de biblioteci publice oferă curent acest serviciu.

Formarea profesională continuă. În condițiile globalizării, dialogul și cooperarea sunt esențiale. Așteptările utilizatorilor se schimbă mult mai repede decât posibilitățile bibliotecarilor de a-și actualiza

competențele și a dobândi competențe noi. Bibliotecarii depun eforturi pentru a face față provocărilor societății cunoașterii, actualizând și extinzând serviciile oferite, dar permanent apar noi provocări, noi tehnologii, noi modalități de lectură, comunicare etc.

Pentru a contribui la lărgirea sferei de servicii oferite, acestea, incluzând digitizarea, utilizarea tehnologiilor noi, explorarea spațiului virtual, bibliotecarii trebuie să dobândească noi competențe. Toate acestea sporesc importanța formării profesionale continue.

Revista *The Wall Street Journal* publica, la 18 noiembrie 2012, un articol de Ruth Mantell, intitulat *Must-Have Job Skills in 2013* (<http://online.wsj.com/article/SB10001424127887324735104578118902763095818.html>), în care autoarea nominalizează câteva dintre deprinderile absolut necesare în anul 2013:

- comunicarea;
- brandul personal (cum te reprezintă pe tine însuși);
- flexibilitatea;
- îmbunătățirea productivității.

Lucrurile în biblioteci vor evolua și se vor schimba, dar nu se va schimba necesitatea unor ghizi capabili să ofere ajutor, consultanță etc. Problemele sunt de așa natură că bibliotecarii se află mai mult în aria „spațiului fizic” și a „cărților tipărite”. Dar lucrurile nu vor rămâna încă multă vreme așa. Bibliotecarii vor trebui să învețe să profite de avantajele oferite de web ca mai apoi să facă calea înapoi „de la internet la Gutenberg”.

Cartea – marca bibliotecii. Marca bibliotecii este o problemă pe marginea căreia se discută foarte mult în mediul bibliotecar. Toate sondajele efectuate în ultimii ani demonstrează faptul că marca bibliotecii este cartea. Cartea este, de altfel, una dintre cele mai vechi mărci din lume constituită pe parcurs de secole și întinerirea

ei sau extinderea ei spre alte produse ori servicii va fi foarte greu (poate chiar imposibil) de efectuat. Și trebuie oare extinsă?

Bibliotecarii din Occident deja încep să înțeleagă esența mesajului lui Umberto Eco, expus în discursul ținut în Academia Italiană, intitulat *De la internet la Gutenberg* și în interviul *Nu sperați că veți scăpa de cărți*. Bibliotecile din țările dezvoltate, unde populația are acasă tehnologii și acces la internet și unde accesul la internet în biblioteci nu mai este o atracție, sunt în fața întrebării: „Ce urmează?” Noi încă urmează să parcurgem această cale. Potrivit statisticilor, doar 44 % din populația R. Moldova dispune de acces la internet. Dar deja de pe acum trebuie să potrivim bine balanța între promovarea cărții și a lecturii, promovarea informației, promovarea serviciilor.

Raportul IREX ne permite o comparație a situației bibliotecilor din R. Moldova cu situația și tendințele bibliotecilor publice la nivel internațional, prezentată de Raportul OCLC **Percepția bibliotecii și a resurselor informaționale** (2005 și 2010), alte studii efectuate în bibliotecile lumii. Ca și studiul OCLC, sondajul național a scos în evidență faptul că „majoritatea cetățenilor și oficialilor publici consideră bibliotecile ca locuri de păstrare a cărților și nu ca locuri de accesare a informației, într-un sens mai larg”. Deci, și la noi, ca și în alte țări, marca bibliotecii rămâne a fi cartea.

Un studiu efectuat cu câțiva ani în urmă, în Marea Britanie, reliefa faptul că majoritatea respondenților la întrebarea „Care este scopul frecventării bibliotecii?” au răspuns: „Pentru a împrumuta cărți.” Într-un sondaj, realizat cu câțiva ani în urmă, cititorii revistei *American Libraries* au fost întrebați ce teme ar dori să vadă mai frecvent în revistă. Un număr mare de respondenți au răspuns: „Cărțile.”

De zeci de ani, biblioteca este într-o continuă căutare a identității. În articolul *The Decline and Fall of the Library Empai-*

re (<http://www.infotoday.com/searcher/apr12/Coffman-The-Divide-and-Fall-of-the-Library-Empire.shtml>), publicat în aprilie 2012, citat foarte des de comunitatea bibliotecară internațională, cunoscutul bibliolog american Steve Coffman accentuează faptul că în ultimii 30 de ani istoria bibliotecii a cunoscut numeroase proiecte, planuri și uneori doar vise, privind căile prin care biblioteca ar putea să joace un rol mai important în revoluția digitală care continuă să transforme mediul informațional. Steve Coffman face o analiză a proiectelor mari care se credea că pot fi salvarea bibliotecilor: *Catalogul colaborativ al resurselor on-line; Biblioteca 2.0, Referințele virtuale (Reference services 24/7, QuestionPoint), Dotarea bibliotecilor cu computere pentru accesul public, Cărțile electronice, Biblioteca electronică*. Prin aceste proiecte bibliotecarii au jucat un rol important în revoluția digitală care a transformat informația și industria digitală din ultimele câteva decenii. Dar lumea se schimbă, serviciile promovate de biblioteci în mediul digital sunt înlocuite de tehnologii mai noi sau mai bune, sau de instituții poziționate mai bine pentru a promova aceste servicii electronice, cum ar fi Amazon cu Biblioteca de împrumut pentru posesorii de Kindle (<http://clubbib2.wordpress.com/2012/05/18/biblioteca-de-impurmut-pentru-posesorii-de-kindle>).

Una dintre atracțiile principale pentru utilizatorii bibliotecilor din ultimul timp a devenit împrumutul cărților electronice. Există deja politici bine stabilite privind împrumutul lor. Unele biblioteci le împrumută pentru o perioadă de trei săptămâni pentru a fi utilizate de pe cititoare electronice, gen Kindle, Nook, iPhone, iPad etc. Perioada de utilizare expiră odată cu expirarea termenului de împrumut, ca și în cazul cărților tradiționale. Cărțile electronice pot fi împrumutate în același timp de o singură persoană. Dar bibliotecarii trebuie

să fie conștienți că există probleme cu care noi încă urmează să ne ciocnim. Cărțile electronice nu vor fi niciodată a bibliotecilor. Compania „Harper Collins”, unul dintre liderii mondiali ai industriei de editare, a anunțat, de exemplu, că o carte poate fi împrumutată numai de 26 de ori după care va trebui cumpărată o nouă licență.

Steve Coffman consideră că, după 50 de ani pe piața digitală, bibliotecile au ajuns exact acolo de unde au pornit. Ceea ce rămâne foarte clar sunt cărțile fizice, spațiile și oamenii care încă mai vin să le utilizeze. A descoperi cum să exploatăm aceste valori în mediul nou nu va fi ușor. Autorul se întrebă dacă nu ar fi înțelept „să lăsăm în pace biblioteca electronică și să ne concentrăm asupra cărților și a spațiilor. S-ar putea ca acestea să definească biblioteca viitorului. Sau poate nu. Poate trebuie să jucăm roluri noi în lumea digitală sau roluri vechi, dar pe căi noi”?

Tot mai mulți utilizatori din generația net vorbesc că, cu cât folosesc mai mult cititoarele de cărți electronice, cu atât se conving mai mult de avantajele cărții în format tradițional. În articolul *E-book, grupuri vs carte, cenaclu / opinie* (<http://social.moldova.org/news/ebook-grupuri-vs-carte-cenaclu-opinie-233647-rom.html>) Alexandru Vakulovski prezintă dovezi grele de ce nu crede în dispariția cărții în format tradițional.

Ca să revenim la Steve Coffman și la articolul care a făcut atâta vâlvă în comunitatea bibliotecară, despre care aminteam și mai sus, la Conferința *Internet librarian 2012*, cu genericul *Transformational Power of Internet Librarians: Promise & Prospect*, care a avut loc între 22 și 24 octombrie 2012 în Monterey, California, acesta a revenit la ideile expuse în articol și este convins de faptul că „unicul produs pe care s-a ținut, se ține și se va ține în viitor biblioteca este cartea tipărită”. Coffman sugerează bibliotecarilor să înceteze să risipească re-

sursele, și așa limitate, pe zeci și chiar sute de inițiative și să se orienteze mai mult spre cartea tipărită. El consideră că Imperiul Biblioteca încă poate fi transformat, dacă:

- vom pune la baza misiunii bibliotecii promovarea cărții și a informației tipărite;
- ne vom axa pe formatul tipărit cât acesta mai contează;
- vom folosi în avantajul nostru mediul hibrid pentru a susține și a promova valorile existente;
- vom folosi tehnologiile pentru a furniza eficient serviciile și a reduce costurile de funcționare;
- ne vom pregăti să concurăm cu alți prestatori de servicii bibliotecare în domenii unde producția tipărită dispăre.

Dacă nu vom face noi acest lucru, consideră S. Coffman, se vor găsi alții să o facă în locul nostru. Tehnologiile își au rostul lor, dar nu pot fi un substituent al cărții și al lecturii. Și una, și alta pot fi practicate cu succes atât în spațiul virtual, cât și în spațiul fizic al bibliotecii.

În lucrarea *Atlas of New Librarianship*, David Lankes sugerează o nouă misiune pentru bibliotecari – îmbunătățirea societății prin facilitarea creării cunoștințelor în cadrul comunității. D. Lankes vede remodelarea biblioteconomiei și a practicii bibliotecare, utilizând un concept fundamental, conform căruia cunoștințele se formează prin dialog și comunicare.

În lumina celor expuse mai sus, prioritățile în activitatea bibliotecilor publice în anul 2013 trebuie să includă:

- demonstrarea valorii bibliotecii;
- formarea parteneriatelor comunitare;
- concentrarea eforturilor în vederea realizării cu succes a proiectului pilot *Novateca*;

- pregătirea bibliotecilor în vederea extinderii Programului *Novateca*;
- integrarea bibliotecilor publice în SIBIMOL;
- acces la tehnologiile noi și internet;
- asimilarea și utilizarea instrumentelor Web 2.0;
- diversificarea serviciilor în conformitate cu necesitățile utilizatorilor;
- FPC; dezvoltarea competențelor; consolidarea rolului bibliotecarului de mentor, instructor, animator, facilitator, element de coeziune socială etc.;
- organizarea ediției a treia, în 2013, a FNCL; a concursurilor tradiționale etc.;
- elaborarea programelor strategice.

Lista poate continua, dar se va baza atât pe necesități, cât și pe posibilități. Este clar, că anul bibliologic 2013 se anunță a fi unul destul de interesant. Nu va fi ușor, probleme și obstacole sunt multe, însă, după spusele lui John F. Kennedy, „dacă găsești un drum fără obstacole, probabil că drumul acela nu duce nicăieri”. Albert Einstein susținea că unicul lucru pe care trebuie să-l cunoști la sigur este locul unde se află biblioteca. Aceasta, la rândul ei, trebuie să-și cunoască utilizatorii. E locul care le poate fi de folos.

Referințe bibliografice

Biblioteca de împrumut pentru posesorii de Kindle. <http://clubbib2.wordpress.com/2012/05/18/biblioteca-de-impurmut-pentru-posesorii-de-kindle>

BOEKESTEIJN, E.; VAN DE GEER, J., RIVAL, P., and WISNIEWSKI, J. *Transformational Power of Internet Librarians: Promise & Prospect*. <http://www.infotoday.com/il2012/program.asp>; http://conferences.infotoday.com/documents/158/1545_Pival.pdf

COFFMAN, S. *The Decline and Fall of the Library Empire*. <http://www.infotoday.com/searcher/apr12/Coffman-The-Decline-and-Fall-of-the-Library-Empire.shtml>, publicat în aprilie 2012.

E-book, grupuri vs Carte, cenaclu / opinie. <http://social.moldova.org/news/ebook-grupuri-vs-carte-cenaclu-opinie-233647-rom.html>

Ghidul spațiilor pentru adolescenți. <http://www.ala.org/yalsa/guidelines/teenspaces>

LANKES, D. *Atlas of New Librarianship*. <http://mitpress.mit.edu/books/atlas-new-librarianship>

LANKES, D. *Beyond the Bullet Points: It is Time to Stop Trying to Save Libraries*. <http://quartz.syr.edu/blog/?p=1697>

SCHWARTZ, M. *Napping in the Library – On Purpose*. <http://lj.libraryjournal.com/2012/10/library-services/napping-in-the-library-on-purpose>

The trends of library development under multimedia and network environment. <http://www.seiofbluemountain.com/upload/product/200909/2008jyhy07a3.pdf>

Transforming the Library Empire – Possible? <http://www.libconf.com/2012/10/24/transforming-the-library-empire-possible>

2010 top ten trends in academic libraries. <http://crln.acrl.org/content/71/6/286.short>